

FETTJE PAUL
NIET VAN HIER

ROMAN

palm|slag

Ontwerp omslag: vandijk ontwerpt, Eindhoven

Ontwerp binnenwerk: Palmslag, Groningen

© 2021 Uitgeverij Palmslag | Fettje Paul

www.palmslag.nl

info@palmslag.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden veeleelvou-
digd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fotokopie,
microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet,
photoprint, microfilm or any other (digital) means without written
permission from the publisher.

ISBN 9789493245174

NUR 301

'No soy de aquí, ni soy de allá'

- Facundo Cabral

Inleiding: Jong bloed op de plantage	9
2016	
1. Brood, wijn en varken	14
2. De Italiaanse jungle	21
1967-1987	
3. De Argentijnse abuelo	26
4. Strijdliederen in een slaapdorp	31
5. Studie en sjans	37
6. Wakker gekust	41
7. Gordeldieren en stieren	44
8. Bevlekte lakens	48
9. Il ritorno I	51
10. Proeven van de eeuwige stad	53
11. Onomkeerbaar I	58
12. Meerdere wegen naar Rome	62
13. Minchia en turchia	68
2017	
14. Onomkeerbaar II	76
15. Terra promessa	79
1988-1998	
16. Maté met verhalen	88
17. Castro, fellatio en Franco	93
18. La revolución Vasco	100
20. Lucht	111
21. De ballen van het varken	114
22. Boerenzonen	118
23. Maté met een klap	120
24. Stof en sprookjes	124
25. Een gaucho op het ijs	126
26. La comedia	129

27. Op de bok	133
28. Le tragedie	139
29. De boshoer	147
30. Il ritorno II	152
31. Hollandse patat en prei	158
32. Zien is geloven	165
33. Huidhonger	167

1999-2012

34. De kaketoer en de klassenstrijd	174
35. Herschreven sprookjes	182
36. Ontaarde moeder en verloren vader	186

2013

37. Een geschenk uit de hemel	196
38. Bloed naast de plantage	206
39. De koningin komt	212
40. Lutto	215
41. Schuld	222

2017

42. Kanonskogels en la mamma	228
43. Baas spelen	235

2018

44. Erf	244
---------	-----

2019

46. Dode dichters en drank	256
47. Tiny house	265
48. Termini	273
49. Natuurgeweld	280

Woordenlijst	282
--------------	-----

Inleiding: Jong bloed op de plantage

Lorenzo wilde zijn ploeg van werknemers verjongen. Zijn vader had tot dan toe alleen vrouwen en mannen uit de buurt in dienst gehad. Sommigen werkten al van kinds af aan op de tabaksplantages. Ze zetten een kruisje als ze ergens voor moesten tekenen. Als kind waren ze met hun ouders meegekomen vanuit de heuvels rond Perano en verder weg, vanaf de Monte Aneto. Daar bleven hun huizen verlaten achter, omringd door onvruchtbare grond vol stenen en dichte bossen. Het was er 's winters zo koud dat de pis in de pot onder het bed bevroor en er viel geen droog brood te verdienen.

Veel bergbewoners vestigden zich lager, in het uitgestrekte dal van de Tiber rond Perano. Waar het graan wuifde en waar op de velden vol tomaten, meloenen, paprika's, courgettes, pompoenen, broccoli en vooral in de tabak veel handen nodig waren. Tijdens de oogst waren ook kinderen meer dan welkom, want tabaksbladeren worden van onderaf geoogst, laag bij de grond. Diezelfde kinderen liepen na dertig jaar nog steeds tussen de manshoge planten, inmiddels dik geworden van alle welvaart die hun ouders hadden moeten ontberen. Ze waggelden door de voren, met hun achterwerk in de lucht, hun neus naar de aarde.

Niet iedereen was weldoorvoed. Er was één magere man die mank liep, zijn been was bekneld geraakt tussen de *aghi*, de enorme naalden waarmee de geoogste bladeren doorspiet werden om daarna te worden gedroogd in de ovens. Zijn al even dunne vrouw werkte vanaf haar elfde op het land. Ze had nog nauwelijks tanden in haar mond. Het stel woonde met hun vier volwassen kinderen in een piepkleine, zwartgeblakerde bovenwoning in een gehucht op een heuvel naast de velden. Aan de andere kant van het groepje huizen kwam de oprukkende industrie gestaag hun kant op.

De derde generatie van de bergbewoners wilde het stokje niet overnemen, ze zagen wat al dat werken met hun ouders had gedaan en bedankten voor de eer. En zo zocht de boerenzoon, die in de startblokken stond om de landerijen van zijn vader over te nemen, naar vers bloed van elders om de ploeg van pluksters te verjongen.

In 1989 reageerde ik op zijn advertentie in de *Cerco & Trovo* (Zoek en Vind), de papieren voorloper van de vacaturesite en mocht langskomen bij het barretje tegenover station Perano. Na een kort gesprek schudde Lorenzo me ten afscheid de hand en wees toen naar een tenger, blond meisje aan de overkant van de verder verlaten straat. Ze had een smetteloos wit bloesje aan, droeg instappertjes met strikjes en stond met een grote glimlach naast haar roze vouwfiets, die ze met één hand vasthield, met de andere zwaaide ze naar ons. ‘Kijk, zij wordt een van je collega’s in de tabak,’ zei hij lachend, waaruit ik opmaakte te zijn aangenomen. Gniffelend om de verschijning van die fietssende jongedame, vroeg ik me af wat zij in vredesnaam wilde beginnen op de plantages. Het betaalde weliswaar goed, dat was tevens de reden geweest van mijn komst, maar ik was het werken op het land wel gewend, zo’n goed geklede blondine kende vast alleen kantoorwerk en wist niet waar ze aan begon.

Het was Nita. Nita had haar ouderlijk huis op de boerderij in Argentinië verlaten en zichzelf bezworen nooit meer terug te keren naar het platteland, waar ook ter wereld. Maar via omzwervingen raakte ze er toch verstrikt, zij het op het andere halfroond. Ook ik had mijn geboortegrond verlaten. Maar anders dan Nita wilde ik niets liever dan werken op het land. Zij wilde niet in Italië blijven maar bleef, op mij was het omgekeerde van toepassing. In de dertig jaar na die eerste stationsontmoeting maakten we meer dan eens deel uit van elkaars leven en hebben we met verbazing, plezier, maar ook met ontzetting naar elkaars verhalen geluisterd.

Dit boek is daar het resultaat van.

2016

I. Brood, wijn en varken

Om tien uur vanmorgen landde ik op het minivliegveld bij Assisi. Nita kwam me ophalen en we dronken een *caffè* (espresso) op ons weerzien. Ze liet mij terugrijden naar haar huis maar stuurde me eerst nog over een hobbelige landweg om vier kratten warmoes in te laden die een paar Bengalen eerder die ochtend hadden geoogst.

Het begon te regenen en Nita bedekte angstvallig haar hoofd, bang dat haar kapsel zou gaan uithangen.

‘Ga jij maar weer in de auto zitten,’ zei ik plagend, ‘ik ben niet bang voor water.’

Toen de kratten achter in de Fiat pick-up stonden, zaten er dikke plakken modder onder mijn bergschoenen – het bleef voor mij een mirakel hoe Nita zich met haar eeuwige stadschoenen voortbewoog op het land. Door de modder werd het nog lastiger om de toch al niet erg nieuwe pedalen te bedienen en met moeite laveerde ik de auto tussen de kuilen door langs de velden. Sommige ervan waren alweer omgeploegd, op andere stukken land kreeg het onkruid de overhand en viel nog met moeite iets dat op een gewas leek te ontwaren. Nita had zoals altijd het volste vertrouwen in mijn stuurkunst en praatte me al stuiterend op de rijdersstoel bij over haar niet-aflatende strijd met de autoriteiten en justitie en hoe die het haar bijna onmogelijk maakten om het bedrijf enigszins draaiende te houden. ‘Als ik ook maar een fractie had geweten van wat me te wachten stond, had ik afstand gedaan van de erfenis en was ik ergens op een ver eiland rijstballetjes gaan verkopen.’

Hortend en stotend nam ik de laatste bocht en kreeg toen Nita's enorme huis in het oog. Grommend ploegde de pick-up zich over de toegangsweg, met aan de ene kant de uitpuilende vuilcontainers en aan de andere kant de rij stoffige cipressen

waarop de regen geen grip leek te hebben. Stapvoets reed ik verder, om te voorkomen dat een van Nita's ontelbare honden en katten onder de wielen vermorzeld zou worden, het zou niet de eerste keer zijn. Nadat de pick-up pal voor de brede buitentrapp tot stilstand kwam, heette de keffende en miauwende kudde me nog voor het uitstappen welkom. Nita gaf me de huissleutel, omhelsde me en reed daarna zelf verder. De kratten warmoes hadden eigenlijk al eerder op de markt moeten zijn, maar de Bengalen hadden geen rijbewijs dus bracht ze ze maar zelf.

Acht uur na mijn landing sta ik bij de versafdeling van de Coop en vraag aan een in wit uniform gestoken volumineuze vrouw om gezout brood. In het gangbare gemeentebrood doet men geen zout meer vanwege een pauselijke belastingverordening uit de tijd dat het Vaticaan nog half Italië besloeg. Ik vind het niet te pruimen en na een dag is het zo hard dat je iemands hersens ermee kunt inslaan. Maar ik heb geen keus want het *pane salato* is op. Ter compensatie voor het flauwe brood vraag ik om vleeswaren. *Capocollo, coppa, porchetta* en *prosciutto* in vele variaties, het is allemaal varken wat hier in de vitrine ligt. De coppa is na het snijden bijna op, de vrouw in het wit wikkelt het kontje bij de plakjes varkensnek in en vraagt: 'Vuole altro?'

'No, basta così,' antwoord ik beleefd.

Op mijn lijstje staat ook wijn. Voor de zekerheid neem ik een mandfles van vijf liter mee voor Nita. Zij gebruikt een maaltijd als excuus om te kunnen drinken. Net zoals ik graag eet om daarna te mogen roken.

Bij thuiskomst klinkt er vanuit de woonkamer 'I did it my way'. Nita ligt op de grond en doet haar oefeningen voor die dag. Eigenlijk had ze die tien maanden geleden al zullen beginnen, vlak na de operatie aan haar ruggenwervels. Beknelde zenuwen benamen haar de adem van de pijn. Van

enig herstel was geen sprake, want bij het aanbreken van het nieuwe oogstseizoen sleepte ze algauw weer met kratten vol groentes. Net als vanmorgen. Toen ik vanuit het vliegtuig neerkeek op de *macchia*, de dichte bossen op de berghellingen van Umbrië, wachtte zij op de markt in Assisi tevergeefs op haar werkneemster die niet op tijd was geweest. Nita laadde toen in haar eentje alle courgettes maar uit de auto. Uit woede, of was het trots, zette ze haar telefoon uit: 'Ik heb niemand nodig, ik ben niet thuis. Stik d'r maar in!'

Nu probeert ze de helse pijn de baas te worden met haar oefeningen op de yogamat. Ik laad de boodschappen uit en neurie mee met Madonna's 'Don't cry for me Argentina'.

Tijdens mijn bezoeken aan Italië is er weinig tijd om gezellig samen door te brengen. Maar soms is er, tussen het oogsten en vervoeren van groentes door, toch nog ruimte voor een feestje. Buiten op de patio met Argentijnse *asado* en *papas con huevos*, salsa dansend in een zwoele zomernacht op het dak van een parkeergarage in Perugia of bij een etentje met zes Zuid-Amerikaanse dames, waarvoor we deze avond zijn uitgenodigd.

Nita verruilt haar werkkleding voor een outfit waarmee ze zich onder vriendinnen kan vertonen en brengt haar kapsel opnieuw in model. De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat ik weinig verschil zie met de werkkleding die ze draagt als ze op de Lamborghini-tractor zit. Al haar schoeisel heeft plateauzolen van minimaal acht centimeter, en ook als ze samen met de gastarbeiders het zeil over de tomatenkassen spant, staat haar zorgvuldig geblondeerde haar zo stijf van de lak dat het kapsel van Beatrix er kinderspel bij is.

Al zolang ik haar ken, besteedt ze veel zorg aan haar kleding: blote bovenarmen zijn nimmer zichtbaar en om haar achterwerk zit elke broek altijd strak gespannen. Haar verschijning baart opzien bij de groothandel en het tankstation, bij de bank en op het schoolplein. Maar, zo zegt ze: 'Tegen gero-

del is geen kruid gewassen, en dat geldt zeker voor hen die van buiten komen!’

Nita vindt dat je aanpassen aan wat het ontvangende land verwacht, tot mislukken is gedoemd en dat het altijd beter is om je te kleden op een manier waar je jezelf goed bij voelt. Zo heeft de goegemeente tenminste nooit gebrek aan gesprekstof, aldus Nita.

Ook mijn verschijning maakt soms de tongen los. Maar daar waar Nita tussen de blubber nog een dame is, heb ik juist de reputatie geen enkel verstand van kleding te hebben.

Tien jaar eerder, tijdens onze gezamenlijke vakantie in Argentinië, was Nita ook al eens geveld door een hernia. Ze lag daar vrijwel onbeweeglijk op een bedje in de schaduw in de tuin en vond de noodzaak om zich te ontdoen van haar nauwelijks zichtbare snorharen acuter dan haar pijn. Ik had op mijn beurt geen enkele ervaring met harsen, ladyshaves en aanverwante zaken en liet niet alleen mijn gezichtsbehandling met rust, ook mijn schaam- en beenhaar tierde welig.

Het was december en smoorheet. De tropen voelden niet ver. Onze kinderen gingen met een aantal familieleden op pad om af te koelen in het zwembad. Luid joelend reden ze de straat uit, staand in de laadbak van de pick-uptruck van Nita’s broer Alejo. Ik zou hen later met de anderen achternarijden.

Nita bleef thuis en lag met een van pijn vertrokken gezicht haar bovenlip te harsen, maar kon haar lachen niet bedwingen toen haar nicht vol afgrijzen naar mijn blote, behaarde benen staarde. Op het moment dat ik naar de badkamer verdween om me even op te frissen, had de nicht opgelucht aan Nita gefluisterd dat ik nu dan toch *vast mijn benen zou gaan scheren*. Nita ontkende en voegde er met een pokerface aan toe: ‘In Europa scheren vrouwen nooit hun benen.’

De familie was sprakeloos. Er doemde bij hen vast een beeld op van een continent vol behaarde Vikingvrouwen. Het sprookje van Europa als het beloofde land wankelde.

Maar op deze avond wachten er Zuid-Amerikaanse dames op ons. In Italië. Nita's chronische hernia lijkt zich even koest te houden en ze loopt parmantig over de patio. Ik heb slechts mijn korte spijkerbroek verruild voor een langer exemplaar, van beenbeharing is niets meer te zien. Sandalen eronder. Klaar. We zijn beiden onszelf.

Ze vraagt me opnieuw of ik wil rijden. Als het even kan, rijdt Nita in deze auto liever niet zelf. Deze auto reed drie jaar eerder over dezelfde weg. Alleen was het toen Sergio geweest die achter het stuur zat, een van de zonen van de tandeloze vrouw en de manke man met wie we ons avontuur in de tabak begonnen. Een dag later was de Fiat teruggevonden in de macchia. Sergio hing een eindje verderop, bungelend aan een tak. Nu stuur ik dezelfde Fiat over slingerwegen de heuvels in. Manu Chao zingt op de radio 'Clandestino' en 'Illegal'. Nita rolt voor ons beiden een sigaret.

Na een halfuur rijden maant Nita me te stoppen voor een hek. Ik doe de koplampen uit en het is aardedonker. Op de tast volgen we het pad door de overwoekerde tuin in de richting van een zwak schijnend peertje op de veranda. Als we de buitentrapp zijn opgelopen horen we kirrende vrouwenstemmen vanuit het huis naderbij komen. Er zwaait een deur open en we worden uitvoerig omhelsd en gezoend. Het kleine woonkeukentje staat al blauw van de walm van de asado. De vrouwen zijn afkomstig uit Colombia, Venezuela en Peru. Ze spreken allemaal Spaans, maar qua opleiding, interesse en vroomheid zijn de verschillen groot.

Allemaal zijn we ooit naar Italië gekomen. Vluchtend voor een man, op zoek naar een betere man, voor werk, studie of om Europa te ontdekken met een eveneens geëmigreerde vriend. Van onderlinge statusverschillen is weinig te merken, iedereen neemt elkaar op de hak.

Nadat ik een rondleiding door het huis heb gekregen en men erg nieuwsgierig lijkt naar de mening van mij, de *Olandesita*

over de kunst, de kitsch en de ontelbare frutsels waar het huisje mee vol staat, kan er worden gegeten, de eerste lappen vlees worden op de borden gedrapeerd. Ondanks mijn rol van chauffeur heb ik grote moeite de drank af te slaan: ‘*Dai, sí,* drink een slokje met ons!’

Na de uitbundige maaltijd is de eettafel gereduceerd tot een slagveld vol vet en afgekloven botten. De rokers onder ons gaan onder de kleine schoorsteenmantel zitten, de anderen hangen eromheen. Er wordt over seks en mannen gepraat en naarmate de wijnflessen leger worden stijgt het volume. Tussen het voor mij nauwelijks te volgen Spaans gekakel klinkt er opeens een eensgezinde zucht bij het woord *puntita*.

Zuid-Amerikaanse mannen zouden uitblinken in het beloven om er alleen *het puntje* in te steken. Nadat je als vrouw hebt gepijpt tot je erbij neervalt, willen mannen zonder uitzondering ook het kroonjuweel van de vrouw beroeren. Van beffen wordt geen melding gemaakt, ik vermoed dat dit in veel culturen gelijk staat aan het eten van stront. Maar, zo vullen de vrouwen elkaar aan, mannen zijn gewiekst en onbetrouwbaar. Want als hun *puntita* eenmaal tussen de schaamlippen in de startblokken staat, wordt er bruuut doorgestoten. Altijd, zonder uitzondering. Of, dat is een andere mogelijkheid, er wordt gekozen voor het sterretje. Met anale seks behoudt de dame in kwestie immers haar maagdelijkheid en is de vrees voor een ongewenste zwangerschap geweken. Na het uiteenzetten van wat zich in Zuid-Amerika tussen de lakens afspeelt, is het met de eensgezindheid tussen de vrouwen gedaan.

Bijna alle vrouwen rond de haard hebben kinderen en de meeste moeders deden zelf als kind alles wat God verboden heeft, op vaak zeer jonge leeftijd. Maar als het geven van voorlichting over veilig vrijen aan het eigen kroost ter sprake komt, lopen de gemoederen hoog op. Nita staat pal voor haar overtuiging dat je zowel jongens als meisjes, nog vóór hun twaalfde, uitleg moet geven over condooms. Ik werp tegen dat de pil zo slecht

nog niet is, ook omdat veel mensen geen flauw idee hebben hoe ze zo'n rubber veilig omdoen. En weer afdoen. Om van bijgeloof en smoesjes over 'allergie voor rubber' nog maar te zwijgen. Maar Nita zegt fel: 'Alora insegnaglelo!' ('Dan léér je het ze!')

Erna, de Peruaanse, werpt furieus tegen dat je je kinderen door het geven van voorlichting een vrijbrief geeft om seks te hebben met Jan en alleman! Ze belt voor de zekerheid haar vijftienjarige dochter even op, die alleen thuis zit.

'*Si, mamita*, ik ben bezig met mijn huiswerk. Vermaak jij je maar met je vriendinnen,' klinkt het geruststellend aan de andere kant van de lijn.

In een poging de gemoederen iets te bedaren opper ik dat onze kinderen het met de huidige pornoficatie van internet wellicht moeilijker hebben dan wij vroeger. Maar Erna's zus, de vrouw die de hele avond nog weinig zei, wellicht omdat haar Italiaans nog slechter is dan mijn Spaans, gaat rechtop zitten, recht haar schouders en neemt nu het woord. Met opgeheven vinger weet zij: 'Je zit er helemaal naast,' en ze richt zich tot mij, 'mijn dochter is vorige week op haar zesentwintigste getrouwd, *como virgen!*'

Maagdelijkheid. De deugd. Zij heeft zelf misschien andere ervaringen. En wie haar maagdelijkheid niet weet te bewaren, staat al gauw te boek als loslopend vee dat genomen dient te worden. Niet alleen met la puntita.

Dan gaat Erna platte moppen tappen. Ze lacht luid om een vrouw die al een poosje droog staat, graag een vent wil en haar eisenpakket opsomt: 'Hij moet lang en knap en rijk en romantisch en...' Mijn aandacht verslapt, want ik ken de clou al. Ze sluit af met: 'Laat die eisen maar varen, de hoofdzak is dat-ie me flink vastpakt en hard tegen de muur gooit om me een beurt te geven.' Erna schatert om haar eigen grap. Triomfantelijk kijkt ze om zich heen en brengt een toast uit.

'*Torna presto in Italia!*' ('Kom gauw weer terug naar Italië!') bezweren de vrouwen me bij ons vertrek.

2. De Italiaanse jungle

De volgende morgen vertrekt Nita na vier uur slaap en een snelle koffie van huis. Ze moet verse groentes en fruit halen bij de groothandel aan de rand van Rome. Haar eigen oogst is de afgelopen twee jaar vrijwel volledig mislukt, verdronken. De Tiber stroomt bij extreme regen over en overspoelt dan alle akkers. Ook vruchtbare grond kent zo zijn nadelen. Nita's enorme huis wordt daarbij niet gespaard. Maar ze heeft geluk, want ze woont op de bel-etage en houdt zo droge voeten.

Haar huis telt zeven slaapkamers, of acht, als je de serre meetelt. Er zijn vier badkamers, twee keukens en onder het huis is een zogenaamd *magazzino*. Vol met karren, pallets, brandhout, een oude crossmotor, afgedankte fietsen, vriezers vol eten, oude jaargangen van tuinbouwtijdschriften, piepschuim, houders van plantjes, kinderspeelgoed, landbouwgif en al het andere dat te vies is om in huis te willen hebben. Er is een hoekje afgetimmerd dat ooit dienst deed als schuilplaats. Ertegenover bevindt zich een geïmproviseerde vijfde badkamer, waar sinds 2013 niemand meer heeft gedoucht. Hier en daar liggen nog restanten opgedroogde modder, een grote spijker aan de muur steekt door een gat van een smoezelig, gescheurd overhemd. De afgelopen jaren heeft Nita samen met haar personeel het magazzino vaak leeg moeten schrapen. De aarden wal die ter bescherming om haar huis heen werd gebouwd, kon het wassende water niet tegenhouden.

Voordat ze koers zet richting Rome loopt Nita eerst naar de schuur met de zonnepanelen, tweehonderd meter van huis. Twee keffertjes rennen enthousiast achter haar aan. Er klinken schoten in de verte. Jagers trotseren nog even de kou, voordat het jachtseizoen voorbij is en hun geweren weer voor maanden moeten worden weggeborgen. Wilde zwijnen rennen voor hun leven door de macchia, het dichte woud dat je vanaf Nita's

huis ziet liggen tegen de heuvels achter Perano. Daar zijn de meeste van de berghuizen inmiddels half ingestort nadat alle bruikbare bouwmaterialen er zijn weggeroofd. Enkele zijn weer bewoond, ze werden gekraakt door mensen van buiten.

Als Nita aankomt bij de schuur, zijn de Bengalen al druk doende met het inladen van koopwaar voor de markten van die dag. Na het doornemen van de werkzaamheden stapt ze in de enige nog lege bus en rijdt bij de opkomende zon richting Rome. Naar *de jungle*, zoals ze het zelf noemt, de overslagplaats voor groenten en fruit vanuit half Italië.

De enkele keer dat ik met haar meeding, zei ze me dat ik niet van haar zijde mocht wijken. Op vertoon van haar pasje mochten we van een private beveiliging het terrein op, waar het tussen de kolossale loodsen een bedrijvigheid van jewelste was. Handel in etenswaren leek mij een vrij onschuldige aangelegenheid, maar Nita beweerde dat er achter die façade van fruit ook andere transacties plaatsvonden. Het is een schimmige wereld. Drie maanden voor ons bezoek had er nog een afrekening plaatsgevonden.

Vanuit Rome appt Nita me dat ze thuis komt eten. Ik heb het vuur hoog opgestookt en ook de pelletkachel brandt behaaglijk. Om half twee 's middags parkeert Nita haar overbeladen bus vol bloemkool, venkel, appels en mandarijnen opnieuw bij de schuur met de zonnepanelen en gaat te voet naar huis. Als ik haar vanuit het keukenraam aan zie komen lopen, met een tasje verse sla uit Rome, gooi ik de pasta in het kokende, gezoute water.

De gloeiende kooltjes van de haard spreid ik uit en dan leg ik op het schoongebrande rooster de eerder gemarineerde karbonades. Met wat citroen en maagdelijke olijfolie volstaat zo'n lap varken prima als *secondo*. Wachtend op de pasta was ik de door Nita meegebrachte *insalata Romana* en snipper een uitje. Nita haalt intussen de mandfles met wijn uit het magazzino.

Na een halfuurtje liggen de afgekloven varkensribben tussen halve stukken zoutloos brood en resten van een uitgeknepen citroen. Terwijl de koffie omhoog pruttelt in de *caffettiera*, gaat Nita bij de haard zitten. Ik ga er zelf op een krukje naast zitten. Onder het genot van een verse koffie por ik gedachteloos in de haard.